

گزارش امکانسنجی احداث واحد تولید فرش دستباف

مجری طرح: شرکت تبریز (سهامی خاص)

مشاور طرح: گروه پژوهشی صنعتی تسکو

محل اجرای طرح: آذربایجان شرقی، شهرستان شبستر، صوفیان، جاده امند

اسفند ماه ۱۴۰۲

بِسْمِ اللَّهِ

كُنْ بِعِيدِ الْهِمَمِ إِذَا طَلَبْتَ كَرِيمَ الظَّفَرِ إِذَا غَلَبَتْ

هر گاه در پی چیزی هستی ، بلند همت باش و آن گاه که چیره شدی ، در پیروزی کریم باش. حضرت علی (ع)

شناسنامه طرح		
مشخصات طرح	متقاضی	شرکت تبریز
	موضوع طرح	احداث واحد تولید فرش دستباف ابریشمی تبریز
	خدمات/محصولات طرح	فرش دستباف ابریشمی تبریز (طرح های سالاری، قره باغی، پاسبان زاده و خیابانی)
	محل اجرای طرح/ شماره قطعه زمین	آذربایجان شرقی، شهرستان شبستر، شهر صوفیان، جاده امند
گذاری سرمایه	ظرفیت اسمی	۴۷۵ مترمربع فرش ابریشمی طرح سالاری ۳۲۴ مترمربع فرش ابریشمی طرح پاسبان زاده ۴۳۲ مترمربع فرش ابریشمی طرح قره باغی ۲۶۶ مترمربع فرش ابریشمی طرح خیابانی
	کل سرمایه گذاری ثابت طرح	۷۳۹،۵۲۴ میلیون ریال
	کل سرمایه در گردش طرح	۱،۲۹۳،۴۱۵ میلیون ریال
	کل سرمایه گذاری	۲،۰۳۲،۹۴۰ میلیون ریال
منابع تامین مالی	بانک + بهره پرداختی	۱۵۰،۰۰۰ + ۳۸،۳۸۰ میلیون ریال
	آورده متقاضی	۱،۶۷۶،۳۹۱ میلیون ریال
	نوع مشارکت و نرخ بهره	مشارکت مدنی، ۲۳ درصد
	دوره مشارکت	۵ سال (یک سال تنفس و ۴ سال بازپرداخت)
نتیج مالی و اقتصادی	نرخ بازده داخلی طرح (IRR) نرخ تنزیل ۲۳٪	۴۸/۵۱
	نرخ بازده داخلی حقوق صاحبان سرمایه (IRRE) نرخ تنزیل ۲۶٪	۵۰/۹۴
	خالص ارزش فعلی کل سرمایه (NPV) با نرخ تنزیل ۲۳٪	۱،۳۱۸،۲۳۸ میلیون ریال
	خالص ارزش فعلی کل حقوق صاحبان سهام (NPV) با نرخ تنزیل ۲۶٪	۱،۰۳۹،۵۰۶ میلیون ریال
	دوره بازگشت سرمایه	۳/۸۶ سال (سه سال و ۱۰ ماه)
	سود خالص	۹۶۹،۸۰۵ میلیون ریال
	نقطه سر به سری	۴۲/۱۰
	میزان فروش در نقطه سر به سر در سال مرجع	۱،۳۹۰،۱۳۶ میلیون ریال
	میزان اشتغال زایی (فاز توسعه)	۳۰۰ نفر
	کسب و کار رادین	۰۹۱۴۷۶۴۳۳۰۴-۰۴۱۳۳۳۷۸۱۹۶
مشاوره		

فهرست موضوعات	شماره صفحه
بخش اول: مشخصات متقاضی	۸
۱-۱- مشخصات مجری طرح	۹
۲-۱- سرمایه ثبتی شرکت و سهامداران	۹
۳-۱- اعضای هیئت مدیره و بازرسان	۱۰
۵-۱- مجوزها و گواهی نامه ها	۱۰
۶-۱- توانمندی های متقاضی	۱۱
بخش دوم: مطالعات اقتصادی	۱۲
۱-۲- مقدمه	۱۳
۲-۲- معرفی محصول (فرش دستباف)	۱۳
۱-۲-۲- تاریخچه محصول	۱۴
۲-۲-۲- تعاریف علمی و اصطلاحات	۱۶
۳-۲-۲- مشخصه فرش دستباف ایرانی	۱۷
۴-۲-۲- انواع فرش دستباف از نظر شیوهی بافت	۱۹
۵-۲-۲- انواع فرش دستباف ایرانی از نظر طرح	۱۹
۶-۲-۲- انواع فرش دستباف ایرانی از نظر جنس	۱۹
۷-۲-۲- انواع فرش دستبافت ایرانی از نظر طرح	۲۰
۳-۲- کد آیسیک محصول	۲۱
۴-۲- کد تعرفه گمرکی	۲۱
۵-۲- بررسی و ارائه استانداردهای بین المللی (جهانی) و ملی محصول	۲۲
۱-۵-۲- معرفی کاربردهای محصول	۲۳
۲-۵-۲- بررسی الگو مصرف جامعه	۲۳
۶-۲- قیمت تولید داخلی و جهانی محصول	۲۵
۷-۲- عرضه	۲۶
۱-۷-۲- تولید داخلی	۲۶
۲-۷-۲- میزان واردات	۲۷
۸-۲- پیش بینی امکانات عرضه	۲۷
۱-۸-۲- واحدهای در حال احداث	۲۷
۲-۸-۲- پیش‌بینی بهره برداری واحدهای در حال احداث	۲۸
۳-۱۲-۲- پیش بینی امکانات عرصه داخلی	۲۹
۴-۱۲-۲- پیش بینی واردات	۲۹
۵-۱۲-۲- کل امکانات عرضه	۲۹
۹-۲- تقاضا	۳۰
۱-۹-۲- تقاضای خارجی (صادرات)	۳۰
۲-۹-۲- تقاضای داخلی	۳۱

۳۲	۱۰-۲- پیش بینی تقاضا.....
۳۲	۱-۱۰-۲- پیش بینی تقاضای داخلی.....
۳۳	۲-۱۰-۲- پیش‌بینی تقاضای خارجی (صادرات).....
۳۴	۱۱-۲- تحلیل موازنه پیش‌بینی امکانات عرضه و پیش‌بینی تقاضا.....
۳۴	۱۲-۲- جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد.....
۳۵	بخش سوم: مطالعات فنی طرح.....
۳۶	۱-۳- مقدمه.....
۳۶	۳-۲- معرفی طرح.....
۳۶	۳-۳- مزایای اجرای طرح.....
۳۷	۴-۳- ظرفیت و محصولات طرح.....
۳۸	۱-۴-۳- تعداد نوبت کار.....
۳۸	۵-۳- محصولات تولیدی طرح.....
۴۰	۱-۵-۳- ویژگی های فرش تبریز.....
۴۰	۶-۳- مراحل بافت فرش دستباف.....
۴۴	۷-۳- کنترل کیفیت.....
۴۶	۸-۳- محل اجرای طرح.....
۴۷	۹-۳- وضعیت فعلی طرح.....
۴۸	۱۰-۳- وضعیت تامین نیروی انسانی و تعداد اشتغال.....
۴۹	۱۱-۳- برآورد مواد اولیه مورد و قطعات مورد نیاز و محل تامین آن ها.....
۵۰	۱۲-۳- تامین آب ، برق ، سوخت، امکانات مخابراتی و ارتباطی.....
۵۱	۱۳-۳- شناسایی و استخراج فاز ها و فعالیت های جرای.....
۵۲	۱۴-۳- برنامه تولید و فروش.....
۵۳	بخش چهارم: برآوردهای مالی طرح.....
۵۴	۱-۴- مقدمه.....
۵۴	۲-۴- هزینه های سرمایه‌گذاری طرح.....
۵۶	۱-۲-۴- زمین.....
۵۶	۲-۲-۴- محوطه‌سازی و آماده‌سازی زمین.....
۵۷	۳-۲-۴- هزینه ابنیه و مستحقات.....
۵۷	۴-۲-۴- تجهیزات و ماشین‌آلات.....
۵۸	۵-۲-۴- تاسیسات و انشعابات.....
۶۰	۶-۲-۴- تجهیزات کارگاهی و آزمایشگاهی.....
۶۰	۸-۲-۴- تجهیزات و وسایل اداری و رفاهی.....
۶۱	۹-۲-۴- متفرقه و پیش بینی نشده.....
۶۱	۱۰-۲-۴- هزینه های قبل از بهره‌برداری و فاز توسعه.....
۶۲	۳-۴- هزینه‌های عملیاتی و جاری طرح.....

۶۲	۱-۳-۴- هزینه تامین مواد اولیه
۶۳	۲-۳-۴- هزینه‌های پرسنلی
۶۴	۳-۳-۴- هزینه انرژی و ارتباطات
۶۴	۴-۳-۴- تعمیر و نگهداری
۶۵	۵-۳-۴- استهلاک
۶۵	۶-۳-۴- هزینه‌های عملیاتی و غیر عملیاتی طرح
۶۶	۴-۴- سرمایه در گردش
۷۰	۵-۴- هزینه‌های تولید
۷۱	۶-۴- برآوردهای مالی و تجزیه و تحلیل اقتصادی طرح
۷۱	۷-۴- خلاصه پیش بینی های مالی طرح
۷۲	۱-۷-۴- حجم سرمایه‌گذاری و مشارکت
۷۳	۲-۷-۴- سهم متقاضی و سهم بانک
۷۴	۳-۷-۴- ارزش خالص فعلی
۷۶	۴-۷-۴- دوره بازگشت سرمایه PBP
۷۷	۵-۷-۴- سود خالص سالانه طرح
۷۸	۶-۷-۴- تحلیل نقطه سربه‌سری
۸۰	۷-۷-۴- آنالیز حساسیت
۸۱	۸-۴- نتیجه و پیشنهاد تسهیلات

مقدمه

مطالعات امکان‌سنجی، مطالعات کارشناسی است که قبل از اجرای طرح‌های سرمایه‌گذاری اقتصادی انجام می‌گیرد. در این مطالعات از نگاه بازار، فنی و مالی و اقتصادی طرح مورد بررسی و آنالیز قرار گرفته و نتایج حاصل از آن به عنوان مبنایی برای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران مورد استفاده قرار می‌گیرد.

گزارش حاضر مطالعات امکان‌سنجی تولید فرش دستباف در شرکت تبریز می‌باشد. این مطالعات در قالب متدولوژی مطالعات امکان‌سنجی تهیه گردیده است و مطابق متدولوژی فوق، ابتدا محصول مورد مطالعه به طور دقیق معرفی شده و سپس بررسی‌های لازم روی بازار آن صورت خواهد گرفت و در ادامه مطالعات فنی در خصوص چگونگی تولید و امکانات سخت و نرم افزاری مورد نیاز نیز شناسایی شده و در نهایت ظرفیت‌های اقتصادی و حجم سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای اجرای طرح برآورد و ارائه خواهد شد تا با استفاده از آن سرمایه‌گذاران و علاقه‌مندان محترم بتوانند کلیه اطلاعات مورد نیاز را کسب و در جهت انجام سرمایه‌گذاری اقتصادی با دید باز و مسیر شفاف اقدام نمایند.

تامین مواد اولیه و ارزان قیمت، اشتغال‌زایی بالا، صادرات محور بودن محصولات از جمله مزایای این طرح می‌باشد.

بخش اول: مشخصات متقاضی

۱-۱- مشخصات مجری طرح

- نام و نوع شرکت: تبریز (سهامی خاص)
- شماره ثبت: *
- شناسه ملی: *
- تاریخ ثبت: *
- مدت شرکت: از تاریخ ثبت به مدت نامحدود
- مرکز اصلی شرکت: آذربایجان شرقی، تبریز، خیابان ستارخان، کوچه چشمه لو، کوی شهید مرادی، پلاک ۱
- کد پستی: ۵۱۸۷۶۴۴۳۳۸
- موضوع فعالیت شرکت:
-

۱-۲- سرمایه ثبتی شرکت و سهامداران

به استناد صورتجلسه مجمع عمومی فوق العاده مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۰۴ سرمایه شرکت از مبلغ ۱۰۰۰۰۰۰ ریال به مبلغ ۵۰۰۰۱۰۰۰۰۰ ریال از محل مطالبات حال شده سهامداران و با صدور سهام جدید از ۱۰۰ سهم ۱۰۰۰۰۰ ریالی با نام به ۵۰۰۰۱۰۰ سهم ۱۰۰۰۰ ریالی با نام افزایش یافت و سرمایه شرکت مبلغ ۵۰۰۰۱۰۰۰۰۰ ریال منقسم به ۵۰۰۰۱۰۰ سهم با نام تغییر کرد

جدول ۱: سهامداران شرکت

ردیف	نام و نام خانوادگی	شماره ملی	تعداد سهام	ارزش هر سهم (ریال)	ارزش کل سهام (م.ر)
۱					
۲					

ملاحظات:

- (۱) صورتجلسه مجمع عمومی فوق العاده ضمیمه گزارش (اسناد ثبتی و حقوقی) شده است.
- (۲) مدارک شناسایی سهامداران ضمیمه گزارش (مدارک سهامداران و هیئت مدیره) شده است.

۱-۳- اعضای هیئت مدیره و بازرسان

به استناد صورتجلسه هیئت مدیره مورخ ۱۴۰۱/۰۲/۲۱ تصمیمات ذیل اتخاذ شده است:

جدول ۲: اعضای هیئت مدیره

ردیف	نام و نام خانوادگی	سمت	کد ملی
۱			
۲			
۳			
۴			
۵			

ملاحظات:

- ۱) مدارک شناسایی اعضای هیئت مدیره ضمیمه گزارش (مدارک سهامداران و هیئت مدیره) شده است.
- ۲) آگهی تصمیمات مجموع عمومی و فوق العاده شرکت در خصوص اعضای هیئت مدیره ضمیمه گزارش (اسناد ثبتی و حقوقی) شده است.

۱-۵- مجوزها و گواهی نامه ها

جدول ۳: مجوزها

ردیف	عنوان مجوز	سازمان صادرکننده	تاریخ صدور مجوز	شماره مجوز
۱				
۲				
۳				

ملاحظات:

مجوزهای شرکت ضمیمه گزارش (مجوزها و گواهی نامه ها) شده است.

۱-۶- توانمندی های متقاضی

ملاحظات:

- (۱) لیست بیمه پرسنل واحد تولیدی شرکت تبریز ضمیمه گزارش (اسناد متفرقه) شده است.
- (۲) پروانه بهره برداری شرکت تبریز ضمیمه گزارش (مجوزها) شده است.

ملاحظات:

- (۱) صورت های مالی حسابرسی شده شرکت ضمیمه گزارش (صورت های مالی) شده است.

بخش دوم: مطالعات اقتصادی

۲-۱- مقدمه

در کشور ایران به دلیل کمبود سرمایه در شرایط حال و شرایط اقلیمی خاص خود که بصورت خشک و نیمه‌خشک می‌باشد و دامپروری و کشاورزی در تمام فصول سال جریان دائمی ندارد، مردم در تمام طول تاریخ به صنایع دستی روی آورده‌اند و در این میان زیرانداز (فرش) جایگاه خاص خود را به‌دست آورده‌است. محصول تولیدی، فرش دستباف می‌باشد که توسط اعضا و بافندگان در طرح‌ها، رنگ‌ها و رج شماره‌های مختلف تولید می‌شود. مواد اولیه قالی‌بافی شامل پشم که در چرخه تولید به نخ تبدیل شده و در بافت فرش دستباف مورد استفاده قرار می‌گیرد.

فرش دستباف، به منزله اثری هنرمندانه و هم به عنوان محصولی تجاری، در میان تمامی اقوام، مورد توجه و حتی احترام بوده است

کارگاه فرش دستبافت یکی از حلقه‌های زنجیره صنعت فرش است که با هزینه‌های ثابت اندک و با استفاده از تجهیزات ساده، موجب اشتغال زایی قابل ملاحظه‌ای در اقتصاد کشور می‌شود. این کسب و کار علاوه بر قالی‌بافی، سبب توسعه فعالیت‌ها و مشاغل جانبی دیگری نیز می‌شود که مستقیماً می‌تواند اشتغال بالایی به وجود آورد.

از جمله مشاغل مرتبط با این فعالیت می‌توان به طراحی، نخ‌ریسی، نختابی، رنگ‌فروشی، رنگ‌گری، چله‌کشی، گره‌زنی، تکمیل و پرداخت، بازرگانی و صادرات و طراحی سایت و بخش تبلیغات اشاره کرد. به طور کلی مشاغل جانبی صنعت فرش حدود ۲۶ شغل مستقیم و شغل‌های پشتیبان زیادی را در برمی‌گیرد.

۲-۲- معرفی محصول (فرش دستباف)

قالی، فرش یا قالین نوعی گستردنی بافته شده از الیاف پنبه، پشم و در بعضی موارد ابریشم است که معمولاً برای پوشش زمین به کار می‌رود. به دست بافته پُرزدار و گره‌دار، قالی گفته می‌شود. از آنجا که قالی و فرش اکثر اوقات نقش‌های زیبا بر خود داشته‌اند، امروزه به جنبه تزئینی آن نیز توجه می‌شود.

فرش و قالیچه و انواع محصولات نساجی، از کالاهایی هستند که از دیرباز، مورد توجه عموم افراد با هر نوع سلیقه‌ای، قرار داشته‌اند. فرش، یکی از با ارزش‌ترین هنرهای است که با هدف جان بخشیدن به انواع مکان‌ها و فضاها و دکوراسیون داخلی، ابداع شده است. یکی از محبوب‌ترین و کهن‌ترین انواع فرش در کشورمان، فرش دستباف است. قالی دستباف، یکی

از زیباترین و جذاب‌ترین هنرهای ایرانی بوده که در جای جای جهان آوازه داشته و دارای محبوبیت ویژه‌ای است. از انواع فرش دستباف می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: قالی تمام ابریشم: که پرز و چله آن از نخ ابریشم مرغوب بافته شده است.

تصویر ۱: فرش دستباف

۲-۲-۱- تاریخچه محصول

فرش ایران دارای تاریخی بسیار طولانی است، در ایران از دیرباز بافتن انواع فرش متداول بوده و انگیزه‌ای اجدادی داشته است. به نوشته مورخان، جهانگردان، جنگجویان و آثار مکشوفه از گذشتگان گویای آن است که فرش‌بافی به صورت هنری دستی، مردمی، روستایی و عشایری در ایران سابقه بس دراز دارد.

پروفسور رودنکو کاشف فرش پازیریک معتقد است که قالی مذکور، کار مردم ماد یا پارس و پارت (خراسان بزرگ) است. توجه به نقش‌های مشابه و هم‌زمان این فرش در ستون‌های تخت جمشید نیز این نظریه را تأیید می‌نماید. آثار دیگری از جمله نقاشی‌های برخی هنرمندان قرون وسطی حاوی نقش

قالی‌هایی است که گفته‌اند بافت ایران بوده است. برخی مورخان در مورد حمله رومیان به ایران و غارت دستگرد قالی را از جمله غنائمی که در این غارت به دست آورده شده، قید نموده‌اند و نیز منابع یونانی از قالی‌های زر بافت ایران یاد کرده‌اند. فرش بهاران با آن همه هنرمندی که به تأیید روایات مختلف در بافت آن به کار رفته بوده اگر چه گاه در تعریف از آن راه اغراق پیموده شده اما خود نشانگر پیشرفت صنعت فرش‌بافی و صنایع جنبی از جمله طراحی و رنگرزی در ایران قدیم می‌باشد. فرش به عنوان نمودی از فکر و اندیشه بشری و متأثر از حس نوجویی او در طول تاریخ خود با نشیب و فرازهایی روبرو بوده که گاه با فراغت فکری هنرمندان و محیط مناسبی که برای رشد و شکوفایی هنر ایشان ایجاد گردیده به حد اعلای خود

رسیده و گاه صدماتی که بر اثر مصائب طبیعی و غیر طبیعی بر پیکر جامعه وارد شده، آن را به دوره نهفتگی و خمود سوق داده است.

عصر مغول یعنی قرن هفتم هجری را می‌توان دروان بس غم‌انگیز برای انواع هنر ایرانی دانست و پس از آن قرون دهم و یازدهم هجری را که عصر صفویان است زمان شکوفایی طبع هنری مردم ایران باید به شمار آورد. آغاز دوران صفوی متفان با رشد بسیاری از هنرهای دستی و توسعه آن در کلیه شئون جامعه بوده است. بسیاری از هنرمندان ایرانی در این دوره ظهور کرده‌اند که با اغتنام فرصت از آرامش و محیط مساعدی که به وجود آمده عمر گران‌بهای خود را بر سر ارتقاء سطح کیفی هنر و صنایع دستی نهاده‌اند و با ابداع طرح‌ها و نقشه‌های زیبا و هنرمندانه جایگاه این صنایع به ویژه فرش را به حد اعلاء خود رسانیده‌اند و نام ایران را در سراسر جهان با آثار خود پرآوازه ساخته‌اند. با توجه به اهمیت عصر صفویه در اعتلاء هنر ایران و توجهی که در این زمان به صنعت قالی‌بافی مبذول شده، جا دارد به این عصر و وضعیت هنرمندان و قالی‌باقی آن مشروح‌تر بپردازیم.

فرش‌های دوران صفویه را می‌توان متعلق به دو گروه زمانی دانست؛ اول قالی‌های بافته شده در دوران سلطنت شاه اسماعیل و شاه طهماسب که به "شاه طهماسبی" معروف است و خود مکتبی خاص دارد که به همین نام شهرت یافته. شاه طهماسب همواره به تشویق هنرمندان و قالی‌باقان و طراحان می‌پرداخت و خود از هنر بهره داشت و حتی نوشته‌اند، رنگرزی می‌دانست و مستقیماً طراحی می‌نمود و بافندگان را راهنمایی می‌کرد. از این جهت در زمان پادشاهی او انواع صنایع ظریفه به ویژه قالی‌بافی راه ترقی پیمود و در طرح آن تغییرات کلی به وجود آمد. قالی‌های ترنج‌دار جانشین آن گروه از قالی‌هایی شد که تا اواخر قرن ۹ هجری در ایران بافته می‌شد و بعداً به طرح مغولی و تیموری شهرت یافت. علاوه بر قالی‌های ترنج‌دار در این دوره بافتن قالی‌هایی با طرح حیوان و شکارگاه متداول شد.

دوم، قالی‌های بافته شده در زمان شاه عباس که به مکتب "شاه عباسی" معروف است. در این دوره با اغتنام فرصت از وجود هنرمندان عصر نقش‌های جدید به ویژه با استفاده از اسلیمی‌ها و گل‌های مخصوص بوجود آمد. برخی طرح‌های قالی در مکتب شاه عباسی عبارت‌اند از:

الف - طرح ترنج‌دار یا لچک ترنج

ب - طرح شکارگاه

ج - طرح درختی

د - طرح گلدانی

اینک با توجه به سهولت ایجاد ارتباط بین هنرمندان نقاط مختلف و پیشرفت تکنیک طراحی و نقش‌پردازی، فرش همگام با سایر هنرها و صنایع مردمی رو به تکامل رفته است، طرح‌های محلی به نقاط دیگر برای بافت فرستاده می‌شود و هنرمندان از نتایج تجربیات دیگر همکاران خویش کاملاً با خبر می‌گردند. وسایل کار طراحی پیشرفت نموده و تکنیک جدید به کمک هنرمندان آمده و ایشان به مهارت

در تهیه و تکثیر طرح‌های خود اقدام می‌کنند. بازارهای فرش جهانی به ویژه از اوایل قرن بیستم میلادی رونق گرفته و این خود تشویق دست‌اندرکاران را در پی داشته و به ویژه در تبریز، کرمان، کاشان، اصفهان، اراک، داد و ستد این کالای ارزشمند را رونق داده و در این زمان است که بازار صادرات فرش‌های نو و کهنه گرم شده و کارگاه‌های بزرگ برای پاسخگویی به تقاضاهای روز افزون دایر گردیده

است. این قالی‌ها به اروپا به ویژه کشور آلمان و آمریکا حمل می‌گردد و موجبات تقویت بنیه مالی کشور را در حد خود فراهم می‌سازد و تجارت خارجی را به سرمایه‌گذاری در تولید فرش‌های مورد درخواستشان تشویق و ترغیب می‌نماید. مجموعه این اقدام طی قرن اخیر در جهت تقویت بنیه اقتصادی کشور مؤثر بوده، اما دخالت فروشندگان و صاحبان سرمایه در کار طرح و رنگ فرش و سفارشات غیر مسئولانه ایشان به کیفیت این دستباف لطمه وارد ساخته است. عدم نظارت صحیح بر کار بافت فرش و بسیاری عوامل دیگر از جمله قیمت‌ها و چگونگی صادرات طی نیم قرن گذشته، رقابتی فرش ایران را به میدان رقابت کشانده و از سوی دیگر سودجویان را به سوء استفاده از غفلت دست‌اندرکاران و انجام تقلباتی در مراحل مختلف تهیه موارد اولیه و تولید فرش وا داشته و در نتیجه موجبات سقوط کیفیت و کمیت و گرمی بازار فرش ایران را فراهم نموده است به منظور ایجاد پیوستگی ارتقاء سطح کیفی این دستباف ارزشمند و تداوم تاریخ پرآوازه‌ی آن هوشیاری و کوششی همه‌جانبه لازم است که امید است عشق و علاقه عامه مردم به این میراث اجدادی خود آن را در ضمیر کلیه دست‌اندرکاران بیدار سازد.

۲-۲-۲- تعاریف علمی و اصطلاحات

- انواع فرش دستباف از نظر اندازه: متداول‌ترین اندازه‌های فرش دستباف ایرانی ۶ متر، ۹ متر، ۱۲ متر و ۲۴ متر است که با توجه به فضای محیط انتخاب می‌شود.

- قالی: به فرش‌هایی که در اندازه‌های ۲×۳ متر، ۲/۵×۳/۵ متر، ۳×۴ متر، ۶×۴ متر باشد، گفته می‌شود.

- قالیچه: به فرش‌هایی گفته می‌شود که مساحت آن از ۴ مترمربع کمتر باشد. اندازه قالیچه‌های متعارف شامل ۱/۴۰×۲/۲۰

و ۱/۵×۲/۵ متر می‌باشد.

- کَلگی: به فرش‌هایی می‌گویند که از نظر عرض از قالی کم عرض‌تر و از نظر درازا از ۴ متر کمتر باشد که در اندازه‌های $۱/۵ \times ۳$ متر، $۱/۷ \times ۳$ متر و $۲ \times ۳/۷$ متر بافته می‌شود.
- کناره: فرشی است که برای راهروها و راه‌پله‌ها استفاده می‌شود و پهنای آن از $۱/۷۰$ تا $۰/۵$ متر و طول آنها از ۱۰-۳ متر متفاوت است و در بعضی از موارد استثنائی نیز تا ۱۵ متر و بیشتر بافته شده است.
- ذرع و نیم و ذرع چارک: به فرش‌هایی که ابعاد آن $۱/۵ \times ۱/۰۴$ و $۱/۶۰ \times ۱/۱۰$ متر باشد ذرع و نیم گفته می‌شود. همچنین به فرش‌هایی که $۰/۸۰ \times ۱/۳۰$ متر باشد ذرع و چارک گفته می‌شود.
- پشتی: به قالیچه‌هایی که مساحت آنها کمتر از یک مترمربع باشد. متداول‌ترین اندازه پشتی ۶۰×۹۰ سانتی‌متر می‌باشد.
- پادری: به قالیچه‌های کوچکی که اندازه پاگرد در بافته می‌شود پادری می‌گویند.

۲-۲-۳- مشخصه فرش دستباف ایرانی

- (۱) یک فرش دستباف ایرانی در سه قالب اصلی ترنج، خشتی و افشان بافته می‌شود که لچک ترنج بیش از همه طرفدار دارد و اکثر فرش‌هایی که در خانه‌های ایرانیان دیده می‌شوند طرح ترنج است که حاشیه‌هایی پهن در اطراف و طرح‌های بیضی و دایره‌ای در میانه دارد و این طرح در فرش‌های دستباف، از معماری دوره اشکانیان الهام‌گیری شده است.
- (۲) فرش دستباف علاوه بر ارزش هنری والاتری که نسبت به فرش ماشینی دارد ویژگی‌های برتر دیگری هم دارا است. به طور کلی یک فرش دستباف، از دور و نزدیک جلوه خوبی دارد و درخشنده است. از ویژگی‌های یک فرش دستباف این است که در فرش دستباف، چند سانتی‌متر اختلاف در ابعاد فرش در قسمت‌های بالا و پایین وجود دارد که در واقع این یکی از مشخصات فرش دستباف است و عیب به شمار نمی‌رود، اما در صورتی که در قالیچه‌های کوچک به چشم می‌آید. با تا کردن فرش دستباف از قسمت میانی می‌توان از تقارن آن اطمینان حاصل کرد.
- (۳) تقارن رنگ از دیگر ویژگی‌های یک فرش دستباف است که باید به آن توجه کرد. هنگام خرید فرش دستباف به تقارن رنگ در قسمت‌های متقارن توجه کنید و حتما در نور طبیعی آن را بررسی کنید، این نکته را در نظر بگیرید که رنگ فرش دستباف در جهت خواب آن تیره‌تر به نظر می‌رسد.
- (۴) پرز فرش دستباف باید درخشان و انعطاف‌پذیر باشد. اگر قسمت انتهایی پرز با رنگ سطح فرش دستباف اختلاف داشته باشد، نشانه این است که با رنگ‌های جوهری فرش را رنگ کرده‌اند و ممکن است رنگ بدهد. یک فرش دستباف با پرز خشن سخت‌تر تمیز می‌شود.

(۵) فرش دستباف تنها کف‌پوشی است که بر اثر پا خوردن، نور و شست‌وشو زیبایی‌های آن مضاعف گردیده و هیچ‌گاه چشم‌نوازی خود را از دست نمی‌دهد که این یکی از ویژگی‌های فرش دستباف است. بالاخص اگر که فرش دستباف با استفاده از مواد رنگ‌زای طبیعی رنگ شده باشد. فرش دستباف هر چه بیشتر پا بخورد و هرچه بیشتر بماند ارزش مالی و هنری‌اش بیشتر می‌شود.

(۶) یکی از ویژگی‌های یک فرش دستباف این است که در تابستان سرد است و در زمستان گرم، اما فرش ماشینی به خاطر مواد پلاستیکی‌اش این ویژگی را ندارد.

(۷) از ویژگی‌های یک فرش دستباف این است که در بافت آن از الیاف طبیعی استفاده شده است. چون مواد تشکیل‌دهنده فرش دستباف از طبیعت گرفته شده و به هیچ وجه از الیاف مصنوعی استفاده نمی‌شود به تامین سلامت جسمانی کمک خواهد کرد. باید گفت برخی الیاف مصنوعی برای بیماری‌هایی مانند آسم خطرناک‌اند، حساسیت برانگیز بوده و برای کودکان نیز زیان آورند. اما الیاف طبیعی در فرش دستباف هیچ‌گونه حساسیتی بوجود نمی‌آورند.

تصویر ۲: فرش دستباف ابریشمی

۲-۲-۴- انواع فرش دستباف از نظر شیوهی بافت

انواع فرش دستباف از نظر شیوهی بافت و طرز قرار گرفتن تار و پود، به سه نوع تقسیم می‌شود:

- فرش تمام لول: یعنی فرشی که قوس گره در پشت فرش، ۹۰ درجه است و شیارهای پشت فرش عمیق است. همچنین تارها با یکدیگر فاصله ندارند و بافت آن محکم است.
- فرش لول: در این نوع فرش، تارها به اندازه‌ی یک قطر نخ با یکدیگر فاصله دارند. بافت تخت یک پوده است و به شیوه‌ی حصیری بافته می‌شود یعنی در هر رج، چله زیر و رو می‌شود و تارها، یکی در میان از پشت قالی دیده می‌شوند.
- فرش نیم لول: در این نوع فرش، قوس گره در پشت فرش، ۴۵ درجه است.

۲-۲-۵- انواع فرش دستباف ایرانی از نظر طرح

فرش دستباف شهرهای اصفهان، کرمان و تبریز در بین سایر شهرها همیشه زبان زد بوده است که عبارت‌اند از:

- فرش دستباف کاشان: از قالی‌های پرتعداد در بین ایرانیان قالی دستباف کاشان می‌باشد این قالی در سطح ایران و جهان شناخته شده است و در طرح‌ها و رنگ‌های متنوع به فروش می‌رسد. زیبایی بی‌حد کیفیت بی‌نظیر فرش دستباف کاشان موجب شده است خرید و فروش توسط مشتریان رونق داشته باشد.
- فرش دستباف تبریز: یکی دیگر از شهرهای مشهور ایران که در تولید قالی دستباف زبان‌زد خاص و عام هستند و طرفداران بی‌شماری دارد شهر زیبای تبریز می‌باشد. بافندگان هنرمند این شهر قالی‌هایی در طرح‌ها و رنگ‌هایی خاص می‌بافند. ظرافتی که در این نوع فرش وجود دارد در کمترین فرش دستبافتی دیده می‌شود و از گذشته دور تاکنون شهر تبریز مهد تولید و توزیع انواع فرش دستباف در طرح‌ها و مدل‌های متنوع بوده است.
- فرش دستباف اصفهان: هنرمندان و بافنده‌های زیادی در این شهر وجود دارد که به بافندگی فرش می‌پردازند و فرش‌هایی با طراحی ظریف و زیبا تولید می‌کنند.
- فرش دستباف قم: شهر قم نیز در زمینه هنر بافندگی قالی، حرفی برای گفتن دارد. فرش‌های دستباف قم دارای رنگ‌بندی خاص با طرح‌های متنوع می‌باشد.

۲-۲-۶- انواع فرش دستباف ایرانی از نظر جنس

از لحاظ مواد مصرف‌شده می‌توان قالی دستباف را در ۵ گروه دسته‌بندی کرد:

- پشمی: به فرشی که تار و پود آن از جنس پنبه و پرز آن پشمی باشد می‌گویند. لازم به ذکر است که در میان ایلات و عشایر به جای نخ پنبه از پشم استفاده می‌شود.
- تمام ابریشم: به فرش‌هایی که پرز و چله آن از ابریشم باشد، تمام ابریشم می‌گویند.
- گل ابریشم: در این گونه فرش‌ها در نقش‌ها و دور حاشیه‌ها به جای پرز پشمی از ابریشمی استفاده می‌شود و معمولاً چله اینگونه فرش‌ها از ابریشم است.
- کف ابریشم: در زمینه اینگونه فرش‌ها به جای پرز پشمی از پرز ابریشمی استفاده می‌شود.
- سوف: نوعی قالی است که زمینه آن از پود ضخیم و نازک تشکیل شده و نقش گل و بوته‌ها پرزدار می‌باشد.
- فرش دستباف نایین: یکی دیگر از شهرهایی که در زمینه بافندگی فرش دستباف مهارت دارند شهر نایین می‌باشد. هنر بافندگی فرش در این شهر نیز مانند شهر اصفهان و تبریز حرفه‌ای و خاص انجام می‌شود.

۷-۲-۲- انواع فرش دستباف ایرانی از نظر طرح

- طرح‌های آثار باستانی و ابنیه اسلامی: این گروه شامل تمام طرح‌هایی است که از نقوش و اشکال تزئینی بناها، عمارات و کاشی‌کاری‌های آن‌ها گرفته شده است.
- طرح‌های شاه‌عباسی: اساس تمامی طرح‌های شاه‌عباسی بر مبنای کاربرد گل معروف شاه‌عباسی در این طرح است. گل‌های شاه‌عباسی به همراه بندهای ختایی و گاه تلفیقی با اسلیمی‌ها، انواع مختلفی از نقوش فرش را ایجاد می‌کنند.
- طرح‌های اسلیمی: فرم اصلی این طرح‌ها بر پایه گردش منظم و نقوش اسلیمی است. طرح‌های اسلیمی دارای انواع و اشکال مختلفی است که خود مورد طبقه‌بندی قرار می‌گیرد.
- طرح‌های قابی: فرش با اشکال هندسی، مربع و لوزی، شبکه‌بندی می‌شود و در داخل هر یک از این خانه‌ها نقش مایه‌هایی از قبیل گلدان گل، بته، شاخه گل، درختانی مانند سرو و بید، پرندگان و ... ترسیم می‌شود.
- طرح‌های اقتباسی: اغلب طرح‌های این گروه شباهت زیادی به طرح‌های فرش مناطق مرزی ایران و کشورهای همسایه دارد، ایرانیان با استفاده از هوش و ذکاوت خود تغییراتی در آن به وجود آورده‌اند. به همین دلیل به طرح‌های اقتباسی معروف‌اند.

- طرح‌های افشان: اشکال و اجزا تشکیل‌دهنده بیشتر طرح‌ها به صورت پیوسته و بدون انقطاع ترسیم می‌شود در حالی که در طرح افشان اجزاء تشکیل‌دهنده طرح به صورت پراکنده و جدا از هم ولی با فاصله منظم از یکدیگر طراحی می‌گردند. در این طرح همه بند و گل و برگ‌ها در متن فرش به صورت افشان و پراکنده بوده و هیچ‌کدام از گل و برگ‌ها دارای قرینه نمی‌باشند.
- طرح‌های بته‌ای: از طرح‌های معروف و موفق در طرح قالی، که علاوه بر ایران در هندوستان نیز رواج دارد. اندازه بته‌ها متفاوت است. گاه آنچنان بزرگ است که چند بته برای کل فرش کافی است ولی در بیشتر موارد بته‌ها با اندازه‌های کوچک در ردیف‌های موازی در متن فرش یا در حاشیه قالی دیده می‌شوند.
- طرح‌های ایلی و عشایری: این طرح‌ها عموماً توسط عشایر ایران بافته می‌شوند و اغلب نگاره‌ها و تزئینات طرح برگرفته از ذهن قالی‌بافان است.

۲-۳- کد آیسیک محصول

ISIC نوعی طبقه‌بندی استاندارد برای فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی است. هدف اصلی ISIC فراهم کردن مجموعه‌ای از رده‌های فعالیتی است بطوریکه در آن بتوان موجودیت‌های اقتصادی را براساس نوع فعالیتی که انجام می‌دهند طبقه‌بندی کرد. وزارت صنایع و معدن و تجارت از این طبقه‌بندی برای دسته‌بندی فعالیت‌های صنعتی استفاده می‌نماید. بر اساس پروانه بهره‌برداری صادره از سازمان صمت (بهین‌یاب) برای شرکت تبریز و همچنین استعلام از وب سایت گمرک ایران، کد آیسیک محصولات طرح مطابق جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۴: کد آیسیک محصولات طرح

ردیف	نام محصول	کد آیسیک	واحد سنجش
۱	فرش دستباف	۱۷۲۲۴۱۲۳۳۸	مترمربع
۲	انواع فرش و قالیچه دستباف	۱۷۲۲۳۱۲۳۳۶	مترمربع

۲-۴- کد تعرفه گمرکی

بر اساس کتاب مقررات صادرات و واردات ایران محصولات طرح دارای کدهای تعرفه گمرکی زیر می‌باشند.

جدول ۵: کد تعرفه گمرکی محصولات طرح

ردیف	نام محصول	کد تعرفه	واحد سنجش	حقوق ورودی
------	-----------	----------	-----------	------------

–	تن	۵۷۰۱	انواع فرش و تابلو فرش های دستباف
–	تن	۵۷۰۱۱۰	فرش که از پشم یا از موی نرم (کرک) حیوان بافته شده
–	تن	۵۷۰۱۹۰	فرش‌هایی که از سایر مواد نسجی بافته
–	تن	۵۷۰۲	فرش و سایر کف‌پوش‌ها از مواد نسجی، بافته شده، منگوله باف نشده

ملاحظات:

(۱) لازم به ذکر می باشد در جهت حمایت از تولید داخل، واردات فرش دستباف به کشور ممنوع می باشد.

۲-۵- بررسی و ارائه استانداردهای بین‌المللی (جهانی) و ملی محصول

استانداردهای مرتبط با فرش دستباف با استناد بر منابع سازمان ملی استاندارد ایران مطابق جدول زیر می باشد:

جدول ۶: استانداردهای ملی محصول (ماخذ: سایت سازمان ملی استاندارد ایران)

سال تدوین	شماره استاندارد	نام محصول
۱۳۷۱	۱۱۴۳	فرش‌های دستباف-تعیین طول ساق گره در بالای زمینه بافته شده
۱۳۹۳	۱۲۶۴	روش بسته‌بندی فرش‌های دستباف
۱۳۹۳	۱۲۴۰	کفپوش‌های نساجی-فرش‌های پشمی دستباف-ویژگی‌ها
۱۳۹۳	۱۳۹۵	کفپوش‌های نساجی-فرش دستباف- مشخصات فنی و اطلاعات برچسب
۱۳۷۱	۱۴۶۰	فرهنگ فرش دستباف
۱۳۶۱	۴۵۳	روش تعیین تعداد گره در واحد سطح فرش‌های دستباف
۱۳۴۹	۵۶۸	درجه‌های رنگ فرش‌های دستباف

لیست استانداردهای جهانی بر اساس جدول زیر می باشد:

جدول ۷: استانداردهای بین‌المللی محصول (ماخذ: تحقیقات میدانی)

شماره استاندارد	نام محصول
ISO ۱۱۸۶۰	textile floor coverings - Jute carpet backing fabric - Specification
ISO ۲۵۵۰	Textile floor coverings - Hand-made carpets -Determination of types of knots
SPC GB/T ۱۵۹۶۵	Hand-made Carpets- Determination Of Length Of Pile

UNE ۴۰۲۶۷	HAND-MADE CARPETS. DETERMINATION OF TYPES OF KNOTS
SPC GB/T ۱۵۹۶۴	Carpets - Determination Of Number Of Tufts Or Loops Per Unit Length And Per Unit Area

۲-۵-۱- معرفی کاربردهای محصول

۲-۵-۱-۱- معرفی محصول به لحاظ ماهیت آن

محصولات بنا به جایگاه مصرف و ماهیتشان به سه دسته مصرفی، واسطه‌ای و سرمایه‌ای تقسیم می‌شوند. کالای مصرفی کالایی است که مستقیماً توسط خانوار مورد استفاده قرار می‌گیرد از این رو فرش به لحاظ ماهیتی در زمره کالاهای مصرفی قرار می‌گیرد.

۲-۵-۱-۲- معرفی کاربردهای محصول

فرش‌ها و گلیم‌ها یکی از عناصر منحصر به فرد در ایجاد زیبایی منزل هستند. آن‌ها علاوه بر کاربرد به عنوان کفپوش، نقش‌های دیگری برای ایجاد زیبایی خانه ایفا می‌کنند. از جمله کاربردهای فرش دستباف می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- زیبایی بیشتر دکوراسیون

۲- آرامش بیشتر در محیط زندگی و کار

۳- حفظ و ایجاد گرمای خانه و زندگی

۴- ایجاد احساس زندگی بی‌آلایش

۵- ارزش هنری فرش

۲-۵-۲- بررسی الگو مصرف جامعه

۲-۵-۲-۱- بررسی سابقه مصرف محصول

فرش دستباف ایران با داشتن سابقه‌ای چند هزار ساله، از دیر باز تاکنون مورد توجه مردم دنیا بوده و امروز در تمام دنیا نام قالی با نام ایران پیوندی ناگسستنی خورده است. فرش دستباف ایران محصولی چند بعدی است و دارای جنبه‌های فنی، هنری، اجتماعی و اقتصادی بسیار گسترده می‌باشد.

۲-۵-۲- جایگاه محصول

فرش دستباف از نظر اجتماعی و شاخص‌های مربوط به آن نیز دارای اهمیت فراوانی است:

الف - اشتغال

اشتغال جمع‌کثیری از جمعیت شهری، روستایی و عشایر ایران به شکل تمام‌وقت یا پاره‌وقت و یا در قالب فعالیت‌های فصلی. شاغلین فعالیت‌های قبل از بافت: طراحان، نقاشان، استادکاران.

شاغلین فعالیت‌های بعد از بافت: کارگران و متخصصان بخش بافت و تکمیل، تجار، صادرکنندگان، بازاریابان.

ب- تثبیت جمعیت روستایی

کمک به تثبیت بخشی از جمعیت روستایی و عشایری کشور و جلوگیری از مهاجرت آنان و ایفای نقش مکمل شغلی در کنار شغل‌های زراعت، دامداری و باغبانی در روستاها و بالا رفتن درآمد روستاییان و نهایتاً پرکردن اوقات فراغت و بیکاری از ابعاد برجسته اجتماعی این عنصر محسوب می‌شود.

برای تحریک بخش فرش دستباف جهت افزایش تولید و ایفای نقش فعال‌تر در اقتصاد ایران لازم است که به دو عنصر هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیر مستقیم توجه کرد. به عبارت دقیق‌تر از نظر

سیاست‌گذاری باید گفت که:

۱- با تحریک عناصر تقاضای نهایی به ویژه صادرات و سیاست‌های طرف بازار می‌توان به افزایش تولید فرش دستباف کمک کرد (سیاست مستقیم).

۲- به عنوان سیاستی مکمل باید پیوندهای بین بخش فرش دستباف با سایر بخش‌ها را تقویت نمود. (مبلمان، نخ و پارچه، الیاف مصنوعی، انواع رنگ، خدمات عمده‌فروشی و خرده‌فروشی).

۲-۵-۳- جایگاه فرهنگی محصول

برجسته‌ترین ابعاد فرش دستباف به شرح زیر است:

- تنها کالایی است که ذکر نام آن با نام ایران عجین می‌باشد.
- سهم ویژه‌ای از هنر و تمدن ایران مدیون فرش است.
- از دیرباز تا کنون یکی از بهترین راه‌ها و ابزار انتقال فرهنگ اصیل ایران به دیگر جوامع است.
- سابقه تولید آن و تجربه در آن قریب به سه هزار سال است.

- این هنر صنعتی دارای تکنولوژی بومی می‌باشد.
- دارای پشتوانه عظیم طرح و نقشه همراه با تنوع منطقه‌ای می‌باشد.

۲-۵-۴- جایگاه اقتصادی محصول

از نظر اقتصادی توجه به صنعت فرش واجد اهمیت است، زیرا اولاً ارزش افزوده این صنعت حدود ۶۵٪ است؛ درثانی، فرآورده‌های این صنعت بزرگترین رقم صادرات غیرنفتی را تشکیل می‌دهد. همه ساله به کمک این کالا بخشی از کسری موازنه پرداخت‌های بازرگانی جبران می‌شود و از این راه مقدار قابل توجهی ارز عاید کشور می‌شود. که هیچ کالایی غیر از نفت این چنین ارزآور نیست. همچنین حجم تولید را گسترش می‌دهد و به تولید ناخالص ملی می‌افزاید.

۲-۶- قیمت تولید داخلی و جهانی محصول

- پارامترهای مختلفی بر قیمت فروش محصول موثر خواهند بود که برخی از این پارامترهای مهم در زیر شرح داده شده‌اند:
- (۱) قیمت مواد اولیه مصرفی که یکی از مهمترین هزینه‌های متغیر تولید می‌باشد و نقش عمده‌ای را در تعیین قیمت تمام شده محصول دارد.
 - (۲) منطقه جغرافیایی احداث واحد به خصوص از لحاظ دسترسی به منابع تأمین مواد اولیه و کانون‌های مصرف محصول، هزینه‌های مربوط را تحت تأثیر قرار خواهد داد.
 - (۳) نوع تکنولوژی مورد استفاده از طریق تأثیر بر سرمایه‌گذاری، کیفیت محصول تولیدی و میزان ضایعات و... بر قیمت فروش محصول موثر خواهد بود.
 - (۴) هزینه نیروی انسانی موردنیاز مستقیم در هزینه‌های متغیر تولید و قیمت تمام‌شده محصول تأثیر دارد.
 - (۵) ظرفیت تولید واحد بر روی قیمت فروش محصول موثر است، به این ترتیب که افزایش ظرفیت تولید از طرق سرشکن نمودن هزینه‌های سربار باعث کاهش قیمت تمام شده محصول می‌گردد.
- با توجه به نکات فوق، قیمت فروش محصول تولید شده علاوه بر اینکه می‌بایست هزینه‌های تولید را تأمین نماید، باید در حدی باشد که بتوان سهمی از بازار را به دست آورد.